

MAJA WOJCIECHOWSKA

W poszukiwaniu wzorów i wzorców osobowych wykonawców zawodów bibliotekarskich i informacyjnych, red. Stanisława Kurek-Kokocińska, Anna Tokarska,
Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2021, s. 248.
ISBN 978-83-8220-157-4

Zawód bibliotekarza w ostatnim dziesięcioleciu przechodzi szereg trudnych zmian, z jednej strony spowodowanych nowymi oczekiwaniami społeczeństwa, będącymi wynikiem innowacji technicznych i przeobrażeń społecznych, z drugiej zaś – modyfikacją przepisów prawa. O ile dostosowywanie się do nowych realiów społecznych i technicznych jest niezbędne i często inspirujące dla bibliotekarzy, ponieważ otwiera przed nimi nowe możliwości współpracy z otoczeniem, o tyle zmiany prawne odbierane są w środowisku jako pejoratywne i degradujące zawód o długich tradycjach i historii.

Nie nastraja to reprezentantów środowiska bibliotekarskiego do snucia optymistycznych wizji na temat przyszłości zawodu, co odbija się wyraźnie na publikacjach przygotowywanych dla tej grupy specjalistów. Dlatego tym bardziej cieszy, że mimo wszystko powstają książki, w których podejmowany jest temat wzorców w zawodach bibliotekarskich.

Na początku 2021 roku nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego ukazała się publikacja pod redakcją Stanisławy Kurek-Kokocińskiej oraz Anny Tokarskiej, zatytułowana *W poszukiwaniu wzorów i wzorców osobowych wykonawców zawodów bibliotekarskich i informacyjnych*. Książka jest owocem konferencji zorganizowanej 4 grudnia 2019 roku w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach. Jak czytamy

we wstępie, który przygotował Jacek Tomaszczyk, „publikacja jest pokłosiem podjętych na konferencji tematów i dyskusji skupionych wokół [...] aksjologii, etyki i kompetencji zawodowych bibliotekarza i pracownika informacji. Znalazły się w niej zagadnienia dotyczące przede wszystkim wzorców osobowych, zarówno tych obowiązujących w średniowieczu, jak i współczesnych, nagradzanych w polskich i amerykańskich konkursach dla bibliotekarzy czy reprezentowanych w postaci wymagań zawartych w ogłoszeniach o pracę. Nie zabrakło też miejsca na rozważania dotyczące osobowości i umiejętności zawodowych pracowników różnych typów bibliotek” (s. 8). Książka zatem, choć niezbyt obszerna, gdyż licząca zaledwie 246 stron, ilustruje szerokie, wieloaspektowe spojrzenie na zawód bibliotekarza. Znalazło się w niej osiem tekstów, które najogólniej można podzielić na te poświęcone współczesnym problemom zawodu oraz te omawiające sylwetki i wzorce osobowe bibliotekarzy z minionych lat.

Do tekstów prezentujących ujęcie historyczne można zaliczyć przede wszystkim trzy artykuły: Tomasza Stolarczyka – *Wzorzec bibliotekarza zakonnego w średniowieczu i okresie wczesnonowożytnym*, Zbigniewa Domżała oraz Andrzeja Wałkowskiego – *Mikołaj z Krakowa i Jan Taczel z Raciborza – dwie osobowości i dwa wzorce dla współczesnych bibliotekarzy*, a także Jadwigi Koniecznej – *Spotecznik, profesjonalista czy nieudacznik: literacki wizerunek bibliotekarza w czasach PRL-u. Obraz rzeczywistości czy fikcja literacka?* Są to teksty ciekawe i ważne, wszak współczesny charakter zawodu bibliotekarza kształtował się przez wiele lat i jest konsekwencją norm, zwyczajów, standardów oraz działań podejmowanych w przeszłości, niemniej jednak uwagę przykuwają teksty, w których autorzy omawiają współczesne problemy i wzorce w zawodzie.

Książkę rozpoczyna artykuł Stanisławy Kurek-Kokocińskiej – jednej z redakterek tomu – która w formie szkicu teoretyczno-badawczego przedstawiła tytułowe zagadnienie wzorów i wzorców osobowych w bibliotekarstwie. Jest to temat rzadko eksplorowany w ujęciu naukowym, częściej można spotkać się z przyczynkami do tego zagadnienia w bibliotekarskiej prasie zawodowej, nakierowanej na rozwiązywanie praktycznych problemów organizacji zawodu bibliotekarza. Referat pozwolił na wytlumaczenie i uporządkowanie niektórych kwestii teoretycznych i metodologicznych. Autorka słusznie zwróciła uwagę, że wzorce mogą mieć charakter zarówno opisowy, jak i normatywny. Bazując na przeprowadzonych do tej pory badaniach, dokonała analizy cech wzorca, pokazując wieloaspektowość tego pojęcia. Artykuł wprowadza czytelnika w omawiane w książce zagadnienie, stanowiąc swego rodzaju wstęp do rozważań na temat wzorców i roli bibliotekarza we współczesnym społeczeństwie.

Za swego rodzaju kontynuację tych rozważań można uznać tekst drugiej redaktorki tomu – Anny Tokarskiej, zatytułowany *Profil kompetencyjny i osobowy pracowników w bibliotekach różnych typów – standardy i oczekiwania*. Autorka prezentuje oczekiwania użytkowników bibliotek, ujawnione w toku prowadzonych wcześniej rozmaitych badań, zestawiając je równocześnie z różnymi dokumentami i zaleceniami, np. *Wytycznymi IFLA/UNESCO...* czy zapisami zawartymi w *Kodeksie etyki bibliotekarza...* Ten ciekawy tekst kończy się ważną konkluzją, że w czasie zdominowanym przez technologie i cyfryzację ważne są cechy osobowe bibliotekarza i pracownika informacji. To one decydują bowiem o charakterze placówki i jej wymiarze społecznym, podczas gdy technologia jest zaledwie narzędziem.

Kolejny tekst, przygotowany przez Małgorzatę Bańkowską, poświęcony został problemom zarządzania personelem biblioteki. W materiale zatytułowanym *Turkusowa biblioteka – utopia czy szansa na wzmocnienie kreatywności zawodowej?* Autorka omówiła koncepcję zaproponowaną przez Frederica Laloux – belgijskiego polityka i coacha. Uznał on, że rozwój pracowników przekłada się na sukces organizacji, w związku z czym pożądane są określone typy kultur organizacyjnych i style zarządzania. Małgorzata Bańkowska, krok po kroku, omawia możliwości zastosowania tej koncepcji w bibliotekach, zwracając uwagę na takie kwestie, jak rola dyrektora, dobór pracowników, zakresy obowiązków, źródła motywacji pracowników, zarządzanie czasem i delegowanie zadań.

Ciekawy okazał się materiał przygotowany przez Mariusza Balcerka z WBP w Toruniu. Autor przeanalizował i porównał nagrody przyznawane wyróżniającym się bibliotekarzom w Polsce i za granicą. W tekście pt. *Wzory osobowe w konkursie Bibliotekarz Roku na tle amerykańskich nagród* zaprezentował analizę statystyczną, wykazującą takie informacje, jak: typy bibliotek, w których zatrudnieni są finaliści konkursu Bibliotekarz Roku, staż pracy finalistów konkursu, pełnione przez nich funkcje czy posiadane wykształcenie, a także ich osiągnięcia i prezentowaną przez nich wizję biblioteki. Są to badania, które warto kontynuować, ponieważ pokazują, które czynniki mogą mieć istotne znaczenie w osiąganiu sukcesu zawodowego oraz jakie cechy i postawy są cenione w środowisku zawodowym bibliotekarzy.

Na koniec warto jeszcze wspomnieć o analizie, którą zaprezentowała Agnieszka Łakomy-Chłosta w artykule zatytułowanym *Wzorzec osobowy bibliotekarza na przykładzie ogłoszeń o pracę w bibliotekach niemieckich*. Ten tekst, podobnie jak artykuł przygotowany przez Mariusza Balcerka, pokazuje pewne tendencje, w tym przypadku obrazujące preferencje pracodawców, tendencje, które kształtują zawód bibliotekarza i mają wpływ

na dopuszczenie do zawodu osób o określonych atrybutach. Autorka, na podstawie przeanalizowanych ogłoszeń, wyszczególniła typy stanowisk, na które poszukiwani są bibliotekarze, wymagane wykształcenie, umiejętności i kompetencje oraz oczekiwania ze strony pracodawców. Wydaje się, że podobne analizy powinny prowadzić także uczelnie wyższe kształcące bibliotekarzy, po to by swoje programy edukacyjne regularnie przystosowywać do oczekiwań rynku pracy.

Podsumowując, recenzowana książka to niezwykle ciekawa pozycja na rynku wydawniczym. W obliczu deregulacji zawodu bibliotekarza, kiedy profesję tę mogą bez żadnych ograniczeń wykonywać osoby o niekierunkowym wykształceniu, powinno się przykładać szczególną wagę do prowadzenia analiz badawczych, wskazujących na preferencje użytkowników i pracodawców. Dlatego dobrze byłoby, aby monitoring rynku pracy prowadzony był regularnie, natomiast badania użytkowników, bibliotekarzy i systemów zarządzania bibliotekami podejmowane były systematycznie i stanowiły narzędzie swego rodzaju audytu, pokazującego bieżącą sytuację pracowników zatrudnionych w sektorze bibliotek oraz samych instytucji.

Tekst wpłynął do Redakcji 7 czerwca 2021 roku.